

Tove Jansson

NÄKYMÄTÖN LAPSI

JA MUITA KERTOMUKSIA

WSOY

Tove Jansson

Näkymätön lapsi

ja muita kertomuksia

Suomentanut Laila Järvinen

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Sophialle

Ruotsinkielinen alkuteos *Det osynliga barnet och andra berättelser*
ilmestyi 1962.

Ensimmäinen suomenkielinen painos ilmestyi 1962.
Suomennoksen tarkistanut Päivi Kivelä 2010.

Tekijän kuvittama

Taitto Päivi Lahtinen

Copyright © Tove Jansson 1962

ISBN 978-951-0-40573-4

Kustantaja WSOY
Yhteistyössä Bonnier Books Finland

Painettu EU:ssa

Sisällys

KEVÄTLAULU 6

KAMALA TARINA 19

VILIJONKKA JOKA
USKOI ONNETTOMUUKSIIN 32

MAAILMAN VIIMEINEN
LOHIKÄÄRME 53

HEMULI JOKA
RAKASTI HILJAIUUUTTA 67

KERTOMUS
NÄKYMÄTTÖMÄSTÄ LAPSESTA 88

HATTIVATTIEN SALAISUUS 103

SEDRİK 124

KUUSI 134

Kevätlaulu

Tyynenä ja pilvettömänä iltana huhtikuun loppupuolella Nuuskamuikkunen tuli niin kauas pohjoiseen, että varjonpuoleisilla rinteillä oli vielä lumiläikkiä.

Hän oli vaeltanut kaiken päivää halki koskemattomien seutujen ja kuullut koko ajan muuttolintujen huutelevan päänsä yläpuolella.

Nekin olivat matkalla etelästä kotiin.

Kulkeminen oli ollut kevyttä, sillä selkäreppu oli melkein tyhjä eikä hänellä ollut huolta mistään. Hän oli tyytyväinen metsään ja ilmaan ja itseensä. Huominen ja eilinen olivat yhtä kaukana, mutta juuri tällä hetkellä aurinko helotti koivujen välissä kirkkaan punaisena ja ilma oli vilpoinen ja leuto.

Tämä ilta on laulun ilta, ajatteli Nuuskamuikkunen. Uuden laulun, jossa on yksi osa odotusta, kaksi osaa kevät-kaihoa ja loput vain hillitöntä hurmaa siitä, että saa vaeltaa, olla yksin ja viihtyä oman itsensä seurassa.

Sävelmä oli piillyt hänen hattunsa alla jo monta päivää, mutta hän ei ollut oikein uskaltanut ottaa sitä esiin. Sen täytyi saada kehittyä, kasvaa kauniiksi, siitä piti tulla niin iloinen vakaumus, että kun hän vain koskettaisikin huuliharppuaan, sävelet hyppäisivät heti oikeille paikoilleen.

Jos hän ottaisi ne esiin liian aikaisin, ne voisivat asettua poikkiteloin ja antaa hänelle vain keskinkertaisen laulun tai häneltä menisi koko halu eikä hän ikinä enää saisi niihin oikeaa otetta. Sävelmät ovat vakavia asioita, varsinkin jos niiden on oltava sekä iloisia että kaihoisia samalla kertaa.

Mutta tänä iltana Nuuskamuikkunen oli varma laulustaan. Se oli olemassa, se oli melkein valmis – ja siitä tulisi paras minkä hän oli koskaan tehnyt.

Ja tultuaan Muumilaaksoon hän soittaisi sen joen yli vievän sillan kaiteella ja Muumipeikko sanoisi heti, että jopa on hieno laulu. Aivan hirveän hieno.

Nuuskamuikkunen pysähtyi sammalikkoon, ja hänen mielessään vilahti ikävä tunne. Muumipeikko ikävöi ja kaipasi kauheasti. Odotti kotona odottamistaan, ihaili häntä ja sanoi: – Tietenkin sinun täytyy olla vapaa. Sehän on selvä, että sinun täytyy lähteä tiehesi. Totta kai minä käsitän, että sinun on toisinaan saatava olla yksin.

Mutta Muumipeikon silmät olivat silloin mustat petty-
myksestä ja avuttomasta kaipauksesta.

– Oijoi, sanoi Nuuskamuikkunen ja lähti taas liikkeelle.
– Oijoi. Hän on niin tunteikas peikko. Minä en saa ajatella
häntä. Hän on hyvä peikko, mutta juuri nyt minun ei tarvitse
ajatella häntä. Tänä iltana minä olen yksin lauluni kanssa,
eikä tänään ole huomenna.

Hetken kuluttua Nuuskamuikkunen oli saanut Muu-
mipeikon kerta kaikkiaan mielestään. Hän nuuhki itselleen
hauskaa leiripaikkaa ja kuullessaan puron lirisevän syvem-
mällä metsässä hän lähti heti sitä kohti.

Viimeinen punainen auringonsäde oli sammunut puiden
välissä, ja kevään sininen hämy hiipi verkalleen esiin. Koko
metsä muuttui siniseksi, ja koivut vaelsivat kuin valkeat pila-
rit kauemmas ja kauemmas hämääseen.

Puro oli mainio.

Ruskeana ja kirkkaana se tanssi menneenvuotisten lehti-
kasojen yli ja viimeisten unohtuneiden jäätunnelien lävitse,
pyörähti sammalikkoon ja syöksyi suin päin pieneen vesi-
putoukseen, jossa oli valkoinen hiekkapohja. Väliin se lauloi
duurissa kuin hyttynen ja väliin se yritti vaikuttaa suurelta ja
uhkaavalta. Sitten se kurlasi kurkkuaan lumiveden tilkkasella
ja nauroi kaikelle.

Nuuskamuikkunen seiso i märkeä sammalikossa ja kuun-
teli. Puron täytyy tulla mukaan minun lauluuni, hän ajatteli.
Kertosäkeeksi ehkä.

Samassa kivi irtosi padosta ja muutti veden säveltä oktaa-
vin verran.

– Tuo ei ollut hullumpaa, sanoi Nuuskamuikkunen ihail-
len. – Juuri tuollaiselta sen pitää kuulostaa.

Uusi sävelkorkeus kesken kaiken – noin vain. Eiköhän

minun pidä tehdä purosta aivan oma laulunsa.

Hän otti esiin vanhan kattilansa ja täytti sen vesiputouksen alla. Sitten hän meni kuusien alle etsimään sytykkeitä. Sulava lumi ja kevätsade olivat kasteleet metsän, ja Nuuskamuikkunen sai tunkeutua tiheän tuulenkaadon alle löytääkseen kuivia puita. Hän ojensi käpälänsä – ja juuri silloin joku parkaisi ja livisti kuusien alle, ja kauan aikaa kuului pientä kirkunaa, joka loittoni metsään päin.

– Jaa jaa, sanoi Nuuskamuikkunen itsekseen. – Kaikenlaista mönkiäistä ja pikkuötökkää joka pensaassa. Sehän on tietty. Kummallista että niiden täytyy aina olla niin hermostuneita. Kuta pienempiä, sitä pahemmin ne säikkyvät.

Hän raahasi metsästä kuivan kannon ja vähän risuja ja rakensi kaikessa rauhassa nuotion puron mutkaan. Se syttyi heti, sillä Nuuskamuikkunen oli tottunut valmistamaan päivällistä itselleen. Hän ei koskaan laittanut ruokaa kenellekään muulle ellei ollut pakko, eikä hän juuri välittänyt toisten päivällisistä. Kaikki tahtoivat aina välttämättä puhella syödessään.

Ja heillä piti olla tuolit ja pöydät ja pahimmassa tapauksessa lautasliinatkin.

Sellaistakin hän oli kuullut, että muuan hemuli vaihtoi pukua ennen syöntiä, mutta se oli kai sentään parjausta.

Nuuskamuikkunen söi ajatuksiinsa vaipuneena laihaa keittoa ja lepuutti silmiään vihreässä sammalikossa koivujen alla.

Sävelmä oli nyt hyvin lähellä, ei tarvinnut kuin napata sitä hännästä. Mutta hänellä oli aikaa odottaa, se oli tallessa eikä päässyt pujahtamaan pois. Ensin oli pestävä astiat ja poltettava piipullinen ja sitten, kun nuotio hehkui hiilloksena ja yöeläimet huhuilivat metsässä toisilleen – sitten oli aika sepittää laulu.

Mutta huuhtoessaan kattilaa purossa Nuuskamuikkunen huomasi pikkuotuksen. Se istui toisella rannalla juuren alla ja muljotti häneen pörröisen otsatukkansa alta. Silmät olivat pelästyneet, mutta ne seurasivat hyvin kiinnostuneina Nuuskamuikkusen jokaista liikettä.

Kaksi kainoa silmää tukkatöyhden alla. Juuri sen näköinen olento, jota ei tarvitse ottaa huomioon.

Nuuskamuikkunen ei ollut huomaavinaan koko otusta. Hän kohensi tulta ja taittoi hiukan kuusenhavuja istuimekseen. Sitten hän otti piippunsa ja sytytti sen hitaasti. Pölläytteli hienoja savupilviä öistä taivasta kohti ja odotti kevätlauluaan.

Mutta sitä ei tullut. Sen sijaan hän tunsi otuksen silmien seuraavan kaikkea, ihailevan kaikkea mitä hän teki, ja vähitellen hänelle tuli ilkeä olo.

Nuuskamuikkunen löi kypälänsä yhteen ja huusi: – Hus!

Silloin otus luikahti ilmoille juuren alta ja sanoi hyvin kainosti:

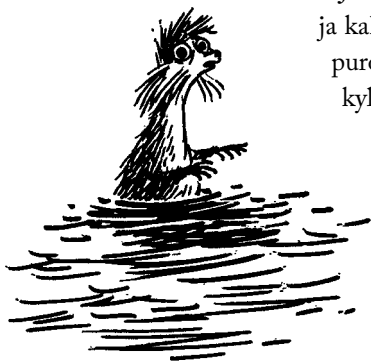
– Toivottavasti en pelästyttänyt sinua? Tiedän kuka olet.

Sinä olet Nuuskamuikkunen.

Ja sitten otus painui suoraan veteen ja kahlasi puron yli. Se oli liian suuri puro niin pienelle olennotle ja vesi oli kylmää. Pari kertaa se lipesi ja tuis-

kahti nurin niskoin veteen, mutta Nuuskamuikkunen oli niin pahalla tuulella, ettei tullut menneeksi edes auttamaan.

Lopulta rantatörmälle ryömi kurja ja langanlaiha

olento, sen hampaat kalisivat ja se sanoi: – Hei. Olen hyvin onnellinen kun saan tavata sinut.

– Hei, sanoi Nuuskamuikkunen kalseasti.

– Saanko lämmitellä nuotiollasi? jatkoi pikkuotus koko märkä naama säteillen. – Ajatella, että minusta tulee Se, joka on kerran saanut istua Nuuskamuikkusen leiritulilla. Sitä en unohda elämäni päivinä.

Otus ryömi lähemmäksi, laski kypälänsä selkärepuille ja kuiskasi juhlallisesti:

– Täälläkö sinulla on huuliharppusi? Onko se täällä repussa?

– On, sanoi Nuuskamuikkunen aika ynseästi. Hänen yksinäisyyden sävelensä oli kadonnut – koko tunnelma oli pilalla. Hän puri piippuaan ja tuijotti koivujen väliin näkemättä niitä.

– Älä anna minun häiritä itseäsi, sanoi otus viattomasti. – Jos tahdot soittaa, nimittäin. Et voi aavistaakaan, miten minä kaipaen musiikkia. En ole koskaan kuullut sitä. Mutta sinusta olen kuullut. Siili ja nytyi ja äitini ovat kertoneet... Nytyi on nähnytkin sinut! Niin, et aavista... täällä tapahtuu niin vähän... Ja me haaveilemme niin paljon...

– No, mikä sinun nimesi sitten on? kysyi Nuuskamuikkunen. Ilta oli joka tapauksessa pilalla, niin että tuntui yksinkertaisimmalta sanoa jotakin.

– Minä olen niin pieni, ettei minulla ole nimeä, vastasi otus innokkaasti. – Ajatella, kukaan ei ole ikinä aiemmin kysynyt sitä. Ja sitten tulet sinä, josta olen kuullut niin paljon ja johon olen halunnut tutustua, ja kysyt mikä minun nimeni on. Luuletko – voi sentään jos voisit – tarkoitan, olisiko siitä kauhean paljon vaivaa, jos keksisit minulle nimen, joka olisi minun eikä kenenkään muun? Nyt, tänä iltana?

Nuuskamuikkunen mutisi jotain ja veti hatun silmilleen. Jokin lensi pitkin terävin siivin puron yli ja huusi pitkään ja surullisesti metsään: Ju-juu, ju-juu, ti-uu...

– Ikinä ei tule aivan vapaaksi, jos ihailee toista liikaa, Nuuskamuikkunen sanoi äkkiä. – Sen minä tiedän.

– Tiedän että sinä tiedät kaiken, puheli pikku elukka ja siirtyi vielä lähemmäksi. – Tiedän että sinä olet nähnyt kaiken. Kaikki mitä sanot on oikein, ja minä aion aina yrittää tulla yhtä vapaaksi kuin sinä. Ja nyt olet menossa kotiin Muumilaaksoon lepäämään ja tapaamaan tuttuja... Siili sanoi, että kun Muumipeikko heräsi talviunesta, hän alkoi heti kaivata sinua... Eikö ole hauskaa, kun on joku, joka kaippaa ja odottaa joka hetki?

– Minä tulen milloin minulle sopii, puuskahti Nuuskamuikkunen kiivaasti. – Ehkä en tule ollenkaan. Ehkä menen aivan toiselle suunnalle.

– Voi. Silloin hän tulee kyllä surulliseksi, sanoi otus.

Se oli alkanut kuivua lämmössä, ja sen turkki oli etupuolelta vaaleanruskea ja pehmeä. Se hypisteli jälleen selkäreppua ja kysyi varovasti:

– Mahtaisitko viitsiä... Sinä olet matkustanut niin paljon...

– En, sanoi Nuuskamuikkunen. – En nyt. Ja hän ajatteli katkerana: Miksi he eivät koskaan voi antaa minun olla rauhassa retkistäni?! Eivätkö he käsitä, että jos minun on pakko ruveta kertomaan niistä, lörpöttelen kaiken säpäleiksi. Sitten se on

mennyttä, kuulen vain oman kertomukseni, kun yritän muistella millaista oli.

Pitkän aikaa oli aivan hiljaista, sitten yölintu huusi jälleen.

Silloin otus nousi ja sanoi vaisulla äänellä:

– No, täytyy kai lähteä kotiin sitten. Hei.

– Hei hei, sanoi Nuuskamuikkunen vaivautuneena.

– Kuule. Muuten. Se nimi, joka sinun piti saada. Sinä voisit olla Ti-ti-uu. Ti-ti-uu, käsitätkö, iloinen alku ja monta surullista uuta lopussa.

Pikku elukka tuijotti, ja sen silmät loistivat keltaisina tulen valossa. Se ajatteli perusteellisesti nimeään, maisteli sitä, kuunteli sitä, ryömi siihen sisään, ja lopulta se käänsi kuononsa taivasta kohti ja huusi hiljaa oman uuden nimensä, niin surullisesti ja hurmaantuneesti, että kylmät väreet kävivät Nuuskamuikkusen selkää pitkin.

Sitten ruskea häntä pujahti varvikkoon ja kaikki oli hiljaista.

– Äh, sanoi Nuuskamuikkunen ja potkaisi nuotiota. Hän kopisti piippunsa tyhjäksi. Lopulta hän nousi ja huusi: – Hei. Tule takaisin.

Mutta metsä oli ääneti. – No jaa, sanoi Nuuskamuikkunen. – Eihän sitä aina voi olla ystävällinen ja seurallinen. Ei yksinkertaisesti ehdi. Ja saihan otus nimen.

Hän istuutui jälleen ja kuunteli puroa ja hiljaisuutta ja odotti sävelmäänsä. Mutta sitä ei tullut. Hän tiesi heti sen paenneen niin kauas, ettei hän enää tavoittaisi sitä. Ehkä ei koskaan. Hänen päässään surisi vain otuksen innokas ja kaino ääni, joka puhui ja puhui ja puhui.

– Tuollaisten pitäisi pysyä kotona äitinsä luona, Nuuskamuikkunen sanoi vihaisena ja heittäytyi selälleen

kuusenhavuille. Hetken kuluttua hän nousi istumaan ja huusi jälleen metsään. Hän kuunteli kauan, sitten hän veti hatun silmilleen päästäkseen uneen.

Seuraavana aamuna Nuuskamuikkunen jatkoi matkaansa. Hän oli väsynyt ja pahalla tuulella ja taivalsi pohjoista kohti katsomatta oikealle tai vasemmalle, eikä hänen hattunsa alla ollut pienintäkään laulun alkua.

Hän ei voinut ajatella muuta kuin pikkuotusta. Hän muisti joka sanan jonka se oli sanonut ja kaiken mitä hän itse oli sanonut ja toisteli niitä kerta kerran jälkeen, kunnes alkoi voida pahoin ja väsyi niin että hänen täytyi istuutua.

Mikä minua oikein vaivaa? Nuuskamuikkunen ajatteli kiukkuisena ja päästään pyörällä. En koskaan ennen ole ollut tällainen. Minä olen varmasti sairas.

Hän nousi ja kulki hitaasti eteenpäin ja alkoi jälleen miettiä kaikkea mitä otus oli sanonut ja kaikkea mitä oli itse vastannut.

Lopulta matkanteosta ei tullut mitään. Iltapäivällä Nuuskamuikkunen teki täyskäännöksen ja lähti kulkemaan takaisinpäin.

Hetken kuluttua hänen oli parempi olla. Hän kulki nopeammin ja nopeammin, hän kompasteli ja juoksi. Pieniä lauluja lenteli hänen korviensa ympärillä, mutta hänellä ei ollut aikaa ottaa niitä kiinni. Illansuussa hän oli jälleen koi-vumetsässä ja alkoi huhuilla.

– Ti-ti-uu! hän huusi. – Ti-ti-uu! Ja yölinnut heräsivät ja vastasivat ti-uu, ti-uu, mutta pikkuotus ei vastannut.

Nuuskamuikkunen kulki ristiin rastiin, hän etsi ja huuteli, kunnes alkoi hämärtää. Uusi kuu kohosi metsäaukion ylle, ja Nuuskamuikkunen seisoι sitä katsellen. Hän oli aivan herpaantunut.

Minun täytyisi toivoa, hän ajatteli. Nythän on uusi kuu.

Hän oli juuri toivomaisillaan tapansa mukaan uutta laulua tai niin kuin joskus: uusia teitä.

Mutta äkkiä hän muutti mielensä ja sanoi: – Että löytäisin Ti-ti-uun.

Sitten hän pyörähti ympäri kolme kertaa ja meni aukean poikki metsään ja suoraan harjun yli. Pensaissa rapisi jokin vaaleanruskea ja tuuhea.

– Ti-ti-uu, Nuuskamuikkunen huusi hiljaa. – Olen tullut takaisin puhelemaan kanssasi.

– Ai. Hei, sanoi Ti-ti-uu ja kohotti päänsä pensaista. – Sepä hyvä, nyt voinkin näyttää, mitä olen tehnyt. Nimi-kilven! Katso! Siinä on oma uusi nimeni. Se riippuu oveni yläpuolella, kunhan saan oman talon.

Ti-ti-uu näytti kaarnankappaletta, johon hän oli kaiver-tanut puumerkkinsä, ja jatkoi tärkeänä:

– Aika sievä, vai mitä? Kaikki ovat sitä ihailleet.

– Onpa hieno! sanoi Nuuskamuikkunen. – Ja sinäkö aiot tehdä oman talon?

– Totta kai! sanoi Ti-ti-uu säteillen. – Olen muuttanut

pois kotoa ja alkanut elää oikein tosissani! Se on hurjan jännittävää! Käsitäthän, silloin kun minulla ei vielä ollut nimeä, juoksentelin vain ympäriinsä ja nuuhkailin noin vain ylimalkaan, ja tapahtumat lentää räpyttelivät ympärilläni. Ne olivat milloin vaarallisia, milloin vaarattomia, mutta ikinä ei mikään ollut *oikeaa*, ymmärrätkö?

Nuuskamuikkunen yritti sanoa jotain, mutta Ti-ti-uu jatkoi heti:

– Nyt minä olen minä, ja kaikki mitä tapahtuu merkitsee jotain. Sillä mitään ei tapahdu noin vain ylimalkaan, kaikki tapahtuu *minulle*, Ti-ti-uulle. Ja Ti-ti-uu on asioista tätä tai tuota mieltä – ymmärräthän mitä tarkoitan?

– Totta kai ymmärrän, sanoi Nuuskamuikkunen. – Sehän on hauskaa.

Ti-ti-uu nyökkäsi ja alkoi penkoa jälleen pensaissa.

– Tiedätkö mitä, sanoi Nuuskamuikkunen. – Menen sittenkin tervehtimään Muumipeikkaa. Minusta melkein tuntuu kuin hiukan kaipaisin häntä.

– Ai? sanoi Ti-ti-uu. – Muumipeikkaa? Niin, tietysti.

– Ja jos tahdot, voin soittaa sinulle hiukan, Nuuskamuikkunen jatkoi. – Tai kertoa juttuja.

Pikkuotus nosti päänsä pensaista ja sanoi:

– Juttuja? Tosiaan, tietysti. Ehkä illalla. Juuri nyt minulla on hiukan kiire – suot kai anteeksi...

Vaaleanruskea häntä vilahti varvikossa ja katosi muutamaksi silmänräpäykseksi, sitten Ti-ti-uun korvat pistivät esiin hiukan kauempana ja se huusi iloisesti:

– Hei, ja terveisiä Muumipeikolle! Täytyy pitää kiirettä, että ennättää elää, minulta on mennyt niin paljon aikaa hukkaan!

Ja vilauksessa se oli poissa.

Nuuskamuikkunen raapi päätään.

– Vai niin, hän sanoi. – Vai niin, vai sillä tavalla.

Hän laskeutui selälleen sammalikkoon ja katsoi kevättaivaalle, joka oli laelta kirkkaan sininen ja puunlatvojen yläpuolelta merenvihreä. Ja hänen kevätlaulunsa alkoi liikehtii jossain hatun alla. Siinä oli yksi osa odotusta ja kaksi osaa kevätkaikhoa ja loput hillitöntä yksinolon hurmaa.

MUUMITARINOITA YMMÄRRETYKSI TULEMISEN TARPEESTA

Nuuskkamuikkunen etsii kevätlauluaan. Pienelle homssulle kummitusvaunut ovat yhtä todelliset kuin potkulauta. Rouva Vilijonkan elämää rajoittaa usko onnettomuuksiin. Perheen luo muuttaa näkymätön lapsi, Muumipappa lähtee hattivattien matkaan, ja Nipsu luopuu leikkikoirastaan Sedrikistä.

Näkymätön lapsi sisältää kiehtovia kertomuksia mielikuvituksen ja tunteiden voimasta – ja siitä, kuinka tärkeää on löytää itsensä ja tulla nähdyksi, kuulluksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin on.

9 789510 405734

www.wsoy.fi • T84.31

Kannen kuva: Tove Jansson

Kansi: Markko Taina

ISBN 978-951-0-40573-4

